

що активізує пошукову діяльність студентів; – засвоєння матеріалу відбувається у процесі розв'язання проблемних задач через самостійний пошук; – сама діяльність організується (через систему підказок) з максимальним використанням набутих знань, умінь та навичок.

Особливе місце у сучасних дослідженнях, що інтегрують проблеми мислення, творчості та розвитку задачного підходу, на нашу думку, посідає ідея *миследіяльності (МД) Г.П. Щедровицького*, основна принципова схема котрої містить три відносно автономні пояси, що розташовані горизонтально один над одним: 1) пояс соціально організованого й культурно закріпленого колективно-групового миследіяння; 2) пояс поліфонічної і поліпарадигмальної думки-комунікації, котра виявляється і закріплюється передусім у словесних текстах і 3) пояс чистого мислення, який розгортається у невербальних схемах, формулах, графіках таблицях, картах тощо [5]. У контексті нашого наукового пошукування винятково важливим видається другий, – пояс поліфонічної і поліпарадигмальної думки-комунікації. На думку проф. А. В. Фурмана, котрий продовжуючи працювати у зазначеному напрямку, стверджує, що він дозволяє оптимальним чином, на паритетних засадах, під час комунікативної взаємодії між його учасниками так зорганізувати освітній процес, щоб викладач мав змогу впливати на перебіг мислення студентів та здійснювати його формування у потрібному напрямку [4].

Задача – могутній засіб розвитку творчих здібностей студентів, а досвід розв'язування задач – шлях до формування і розвитку творчого мислення (на противагу запам'ятовуванню без належного розуміння). У психолого-педагогічній практиці визначено прийоми стимулювання професійного мислення студентів, які поділяються на 3 групи: – прийоми, що активізують професійне мислення шляхом організації проблемних навчальних занять, на яких викладач повинен створити мисленнєву напругу в студентів у пошуках способів розв'язання задач професійного спрямування та психолого-педагогічні умови, які б спонукали до моделювання технічних приладів за своєю ідеєю чи задумкою, а не за зразком; – прийоми керування формуванням знань та умінь студентів. Викладач здійснює керування процесом засвоєння знань, пропонує студентам диференційовані завдання і своєчасні евристичні підказки, здійснює поетапне формування знань та умінь, визначає послідовність етапів конструювання, виділяє навчальну інформацію, яку потрібно повідомити студентам, і вказує на те, що студент повинен зробити самостійно під час розв'язання проблемних завдань, здійснює поетапний контроль за процесом виконання завдання; – методичні прийоми, за допомогою яких встановлюються взаємовідносини з студентами, що сприяють ефективній організації навчального процесу. Це створення атмосфери співпраці викладача та студентів на заняттях, заохочення діяльності студентів, стимулювання мотивації до учіння [3, с. 218].

Отож, оскільки творча задача містить невідомі для соціального працівника завдання чи вимоги, що передбачають активізацію його особистісних мисленнєвих тенденцій для знаходження нового способу розв'язання, використання їх у навчальному процесі – найкращий спосіб активізації та формування професійного мислення майбутнього фахівця.

1. Матюшкин А. М. Психологические предпосылки творческого мышления / А. М. Матюшкин // Мир психологии. – 2001. – №1. – С. 128 – 141.
2. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості / В.О. Моляко // Обдарована дитина. – 2004. – №6. – С. 2 – 6.
3. О.В. Тарасова Психологічні детермінанти розвитку професійного мислення майбутніх інженерів-педагогів // Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво. – 2011. – Випуск №4. – С.214 – 218.
4. Фурман А. Теорія освітньої діяльності як метасистема / Анатолій В. Фурман // Психологія і суспільство. – 2001. – № 3. – С. 105 – 144.
5. Щедровицький Г. Схема миследіяльності – системно-структурна будова, значення і зміст / Георгій Щедровицький // Психологія і суспільство. – 2005. – № 4. – С. 50–61.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

ШАНДРУК С.К., ЦЬВІГУН Н.

Copyright © 2013

Актуальність дослідження. У психології та педагогіці накопичено значний фонд спеціальних методів активізації творчої діяльності. Проблема креативності стала предметом вивчення для багатьох зарубіжних і вітчизняних психологів, зокрема, Д. Б. Богоявленської [1], Дж. Гілфорда [10], В. М. Дружиніна [2], Г. С. Костюка [3], Є. Торранса [11], О. М. Матюшкіна [4]. Значний внесок у розробку проблем інтелекту, здібностей, обдарованості, творчого мислення, розвитку творчої особистості зробили такі вчені, як В. О. Моляко [5], В. В. Рибалка [6], С. О. Сисоєва [7], А. В. Фурман [8], С. К. Шандрук [9] та інші. Однак, незважаючи на великий масив досліджень у психолого-педагогічній теорії і практиці, все ж є підстави констатувати недостатнє науково-проектне розв'язання піднятої проблеми, котре передбачає, по-перше, здійснення міждисциплінарного теоретико-методологічного пошуку на нових парадигмальних засадах, по-друге, уможливлення повноцінного комплексного дослідження і розвитку професійної креативності майбутніх фахівців і, по-третє, створення системи розвитку

професійної креативності майбутніх соціальних працівників в освітньому просторі кредитно-трансферної системи навчання. Водночас питання щодо розвитку креативності майбутніх фахівців із соціальної роботи є недостатньо вивченою і особливо актуальною в діяльності сучасного вищого навчального закладу.

Об'єкт дослідження: процес професійної підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи, його **предмет** – психологічні засоби розвитку креативності особистості майбутніх соціальних працівників в умовах професійної підготовки у ВНЗ.

Мета: теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити тренінгові програму розвитку креативності особистості майбутніх фахівців із соціальної роботи як умови покращення їхньої професійної діяльності.

Методи дослідження: у теоретичній частині – аналіз і узагальнення даних наукових літературних джерел; у констатувальному експерименті – спостереження, тестування, опитування; у формуальному експерименті – психологічний тренінг, інтерпретаційні методи, методи статистичної обробки результатів.

У вирішенні проблеми розвитку креативності є багато труднощів. По-перше, здатність людини до творчості не характеризується якоюсь однією конкретною здібністю (виключаємо тут випадки прояву яскравої обдарованості: музичної, художньої тощо). Це інтегративна якість особистості, яка відображає її особливу внутрішню структуру: спрямованість, певні психічні процеси, характерологічні якості, уміння. Тому розвиток креативності в умовах сучасного ВНЗ – освітній процес, в якому студент максимально свідомо і самостійно досліджує навчальний матеріал, забезпечуючи свій різнобічний розвиток та формує себе як креативну особистість. Серед існуючих технологій та форм підготовки найбільш продуктивними у розвитку креативності студентів є проблемно-пошукові, дослідницькі та колективно-групові технології. Вони забезпечують підготовку креативних фахівців, які мають навички наукової діяльності, самостійного аналізу можливостей використання досягнень науки та практики, практичної участі у роботі колективу професіоналів. Якість освіти в майбутньому повинна визначатися саме здатністю навчального закладу створювати умови для розвитку нетрадиційного мислення, вміння адаптуватись і згодом змінювати середовище.

За результатами теоретичного аналізу нами визначено такі основні положення стосовно розвитку креативності майбутніх соціальних працівників:

1. Креативна особистість є цілісним суб'єктом творчої діяльності, джерелом креативності студента-майбутнього соціального працівника, в якому однаково важливі і мотиваційно-креативні, і когнітивно-креативні, і креативно-цільові, і вербально-продуктивні, і емоційно-креативні компоненти креативності майбутніх соціальних працівників.

2. Професійна підготовка майбутніх фахівців із соціальної роботи є насамперед підготовкою до творчої соціальної діяльності і творчого соціального спілкування, що передбачає використання спеціальної програми, спрямованої на творчу самоактуалізацію таких компонентів соціальної діяльності, як мотиваційний, інтелектуальний, цільовий, продуктивний, емоційний.

3. Програма розвитку креативності особистості майбутніх фахівців із соціальної роботи повинна містити доцільні психологічні методи і прийоми, спрямовані на розвиток здатності особистості студентів-соціальних працівників до творчої соціальної діяльності і творчого соціального спілкування, а також усіх зазначених вище компонентів творчої діяльності соціальних працівників.

Висновок: аналіз психолого-педагогічних підходів до проблеми розвитку креативності майбутніх фахівців із соціальної роботи вказує на те, що формування у студентів-соціальних працівників здатності до творчої професійної діяльності вимагає використання спеціальної програми розвитку креативності особистості у професійній підготовці соціальних працівників. До головних складових креативності майбутніх фахівців із соціальної роботи віднесено мотиваційно-креативний, когнітивно-креативний, креативно-цільовий, вербально-продуктивний, емоційно-креативний компоненти.

1. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей: [учеб.пособ.] / Д. Б. Богоявленская. – М.: Издат. центр “Академия”, 2002. – 320 с.

2. Дружинин В. Н. Психодиагностика общих способностей / В. Н. Дружинин. – М.: Изд. центр “Академия”, 1996. – 224 с.

3. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К.: Рад. шк., 1989. – 608 с.

4. Матюшкин А. М. Концепция творческой одаренности / А. М. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 29-33.

5. Моляко В. А. Психологічна готовність до творчої праці / В. А. Моляко. – К.: Знання, 1989. – 44 с.

6. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості: [навч. посібн.] / В. В. Рибалка. – К.: ІЗМН, 1996. – 236 с.

7. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість: [монографія] / С. О. Сисоєва. – Харків; Київ: Книжкове видавництво “Каравелла”, 1998. – 150 с.

8. Фурман А., Комісаров В. Школа здібностей / А. Фурман, В. Комісаров // Рідна школа. – К., 1996. – №8. – С. 5-10.

9. Шандрук С. К. Теоретико-методологічні основи розвитку професійної креативності студентів / С. К. Шандрук // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. – 2012. – Вип.27, додаток 1, Т. V (38). – Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. – С. 508-515.

10. Guilford J. The nature of human intelligence / J. Guilford. – N.-Y.: McGraw Hill, 1967. – 290 p.

11. Torrance E. Torrance test of Creative Thinking / E. Torrance. – Bensville IL: Scholastic Testing Service, 1966.